

Dunaj kedysi a dnes

The Danube river now and then

Katarína HOLUBOVÁ & Katarína MRAVCOVÁ

*Výskumný ústav vodného hospodárstva, Nábr. arm. gen. L. Svobodu č. 5, 81249 Bratislava, SR;
katarina.mravcova@vuvh.sk*

Udržateľná revitalizácia tokov vyžaduje pochopenie riečnych procesov a ich dynamiky, ktorá vplyva na formovanie koryta a tvorbu habitátov, ktoré sú následne kolonizované biotou. Vplyvom inžinierskych zásahov do riečneho systému kvôli zabezpečeniu ochrany obyvateľstva pred povodňami a využívaniu rieky na plavbu, energetiku a ďalšie účely sa za posledné storočia Dunaj výrazne zmenil – vybudovali sa priehrady, brehové opevnenie, smerné stavby v koryte, koryto bolo napriamené, inundácia bola na mnohých miestach odrezaná protipovodňovými hrádzami. Tieto dlhodobé zmeny spôsobili zmenu sklonu, hĺbok a širok koryta i inundácie. Celková dĺžka toku Dunaja bola skrátená až o 134 km. Ako vyplýva z výsledkov medzinárodného projektu DanubeSediment, voľne tečúce úseky sú ovplyvnené eróziou, na zavzdutých úsekoch prevláda zanášanie a prísun sedimentov do delty Dunaja a Čierneho mora sa zredukoval o 60 %. Morfológický charakter rieky sa zmenil na mnohých úsekoch od prameňa až k ústiu a počet identifikovaných morfológických typov koryta sa výrazne zredukoval, pričom v súčasnosti prevláda najmä jednoduché priame/zvlnené koryto. Ľudské zásahy majú vplyv na ekologický stav a biodiverzitu, keďže vznikom unifikovaného koryta sa zredukovali vhodné habitáty pre ichtyofaunu a iné vodné organizmy a prírodné územia a ich chránené biotopy často trpia suchom. Na slovenskom úseku Dunaja bol vplyvom týchto úprav a po vybudovaní Vodného diela Gabčíkovo odrezaný pôvodne anastomózný úsek a tzv. ramenná sústava. V súčasnosti prebiehajú na slovenskom úseku aktivity na revitalizáciu tohto vzácneho územia i ďalších ramien Dunaja (projekty LIFE+), v ktorých vplyvom dlhodobých zmien a nedostatku prúdiacej vody a straty konektivity s korytom Dunaja postupne nastáva degradácia. Plnenie ekologických cieľov Rámcovej smernice o vode, Smernice o habitátoch a ďalších príbuzných smerníc a poznatky o fungovaní riečnych procesov boli východiskom pri návrhu revitalizačných opatrení s cieľom obnovy vodného režimu, dynamiky prúdenia a obnovy pozdĺžnej i laterálnej konektivity v tomto území.